

Oktatási Hivatal

A 2007/2008. tanévi

Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny

első (iskolai) fordulójának

javítási-értékelési útmutatója

FILOZÓFIÁBÓL

1. Sorolja korszakokhoz a következő filozófusokat!

Szókratész, Wittgenstein, Arisztotelész, Nietzsche, Heidegger, Descartes, Kant, Platón, Parmenidész, Aquinói Szent Tamás, Locke, Bergson, Szent Ágoston, Kierkegaard, Hegel, Hume, Lukács György, Epikurosz, Szent Anzelm, Hérakleitosz

Antik görög filozófia	Patrisztika	Skolasztika	Felvilágosodás	19-20. század
<i>Szókratész</i>	<i>Szent Ágoston</i>	<i>Aquinói Szent Tamás</i>	<i>Descartes</i>	<i>Wittgenstein</i>
<i>Arisztotelész</i>		<i>Szent Anzelm</i>	<i>Kant</i>	<i>Nietzsche</i>
<i>Platón</i>			<i>Locke</i>	<i>Heidegger</i>
<i>Parmenidész</i>			<i>Hume</i>	<i>Bergson</i>
<i>Epikurosz</i>				<i>Kierkegaard</i>
<i>Hérakleitosz</i>				<i>Lukács György</i>
				<i>Hegel</i>

Minden jó megoldás 0,5 pontot ér.

10 pont	
---------	--

2. Igazságkeresés! Írja be a táblázatba a megfelelő válasz betűjelét!

- A. A szofisták a természet törvényszerűségeit kutatták.
- B. A metafizika a léttel és a létezővel foglalkozó tudomány.
- C. A filozófia a világ létére, lényegére vonatkozó kérdésekre keresi a választ.
- D. Egy szofista állítás szerint: mindennek mértéke az ember.
- E. A racionalisták szerint az igaz ismeret elsődleges forrása a tapasztalat.

Igaz	Hamis
	A
B	
C	
D	
	E

5 pont	
--------	--

3. Melyik filozófushoz köthetők a következő művek? A filozófus nevét írja be a táblázat megfelelő oszlopába!

Művek	Filozófusok
a) Elmékedések a metafizikáról	<i>Descartes</i>
b) Nikomakhoszi etika	<i>Arisztotelész</i>
c) A tiszta ész kritikája	<i>Kant</i>
d) Ígyigen szóla Zarathustra	<i>Nietzsche</i>
e) Az állam	<i>Platón</i>

5 pont	
--------	--

4. Karikázza be a válaszok számait annyi gondolkodónál, amennyinél igaznak tartja! A helyes válaszokat piros színnel és aláhúzással jelöltük.
(megoldásonként 0.5 pont)

Kant	<u>1</u>	2	3	<u>4</u>	5	<u>6</u>	7	8	9
Platón	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	4	5	6	<u>7</u>	8	9
Descartes	<u>1</u>	2	3	4	5	<u>6</u>	<u>7</u>	8	9
Szent Tamás	<u>1</u>	2	3	4	<u>5</u>	6	<u>7</u>	8	9
Rousseau	<u>1</u>	2	3	4	5	<u>6</u>	<u>7</u>	<u>8</u>	9
Szókratész	1	2	<u>3</u>	4	5	6	<u>7</u>	8	<u>9</u>

- Művei a filozófiai hagyomány részei.
- Államát filozófusok vezetik.
- Az ókor filozófusa.
- Fontos műve a Tiszta ész kritikája.
- Istenérveihez Arisztotelész elméletét vette alapul.
- Az újkor filozófusa.
- Nem érte meg a Nagy Francia Forradalom kitörését.
- A társadalmi szerződésről írt fontos művet.
- Gondolatait elsősorban Platón dialógusaiból ismerjük.

10 pont	
---------	--

5. Kiknek a felfogását tükrözik a következő kijelentések a test-lélek és az érték problémájáról? Írja be a filozófus nevét a pontok helyére! (részfeladatonként 1-1 pont)

A) *Test-lélek probléma*

- a) A lélek tisztán szellemi, anyagtalan létező, azaz gondolkodó szubsztancia.

.....*Descartes*.....

b) Az emberi lélek a testi születés előtt az ideák birodalmában időzött.

.....*Platón*.....

B) Az érték problémája: a jó és a szép

c) Minden mesterség és minden vizsgálódás, de éppúgy minden cselekvés és elhatározás is, valami jóra irányul.

Arisztotelész.....

d) Szép az, ami érdek nélkül tetszik.

Kant.....

e) A megismerhető dolgok közt végső a jó ideája – de ezt csak nehezen lehet meglátni; ha azonban egyszer megpillantottuk, azt kell róla tartanunk, hogy mindnyájunk részére minden jónak és szépnek az oka.

Platón.....

5 pont	
--------	--

6. A Descartes-idézet elolvasása és értelmezése után válaszoljon a szöveghez kapcsolódó kérdésekre!

„Így mivel érzékeink némelykor megcsalnak bennünket, fel akartam tenni, hogy semmi sem olyan, amilyenek érzékeink mutatják. S mivel vannak emberek, akik még a geometria legegyszerűbb tárgyaira vonatkozóan is tévednek okoskodásaikban, és hamis következtetéseket vonnak le, azért – magamról is úgy ítélve, hogy éppúgy tévedhetek, mint bárki más – elvettem mint hamisat mindazokat az érveléseket, amelyeket ezelőtt bizonyításoknak vettem. Végül pedig azt gondoltam, hogy ugyanazok a gondolatok, amelyeket ébrenlétünkben gondolunk, álmunkban is jelentkezhetnek, anélkül, hogy ebben az esetben csak egy is közülük igaz volna. Ezért elhatároztam, hogy felteszem: mindazok a dolgok, amelyek valaha is bejutottak az elmémbe, nem igazabbak, mint álmaim csaló képei. De csakhamar beláttam, hogy mialatt így mindent hamisnak akartam felfogni, szükségképpen kellett, hogy én, aki ezt gondoltam, legyek valami. [...]”

1. Húzza alá a megadott válaszok közül azt, amelyik korszakban a mű szerzője élt!

ókor középkor 17-18. század 19-20. század

(1 pont)

2. Hogyan nevezi a szakirodalom a szövegben olvasható két szkeptikus érvet?

Illúzió- és álom argumentum

(2 pont)

3. Egészítse ki a fenti idézet folytatását!

„S mivel észrevettem, hogy ez az igazság: *gondolkodom, tehát vagyok*, olyan szilárd és olyan biztos, hogy a szkeptikusok legtúlzóbb érvelései sem képesek azt megingatni, azért úgy gondoltam, hogy aggály nélkül elfogadhatom a filozófia amaz első elvének, amelyet kerestem.”

(A latin megfelelő is elfogadható.)

(1 pont)

4. Az idézett szöveg további részében ezt írja: „Ha azonban nem tudnánk, hogy mindaz, *ami valóságos és igaz bennünk, egy tökéletes és végtelen lénytől származik*, akkor, bármely világosak és elkülönítettek volnának is ideáink, mégsem lehetnénk bizonyosak abban, hogy megvan az a tökéletességük, hogy igazak.”

Ki vagy mi a szövegben szereplő „*végtelen és tökéletes lény*”?

Isten

(1 pont)

5 pont	
--------	--

7. Következtessen Hérakleitosz B30-as töredéke alapján az ókori gondolkodó filozófiájára! Értelmezésében ragaszkodjon a töredékben megfogalmazottakhoz (szinte minden szó fontos), ugyanakkor az itt megjelenő gondolatok későbbi korokban való megjelenésére is utalhat!

"Ezt a kozmoszt itt, amely ugyanaz mindenkinek, sem isten, sem ember nem alkotta senki, hanem volt mindig és van és lesz örökké égő tűz, amely fellobban mértékre és kialszik mértékre."

Várható tartalmak:

Világunk *rendezett*, hiszen a bölcs kozmosznak nevezi; nincs kezdete, *öröktől fogva van*, és nincs vége sem: „volt mindig és van és lesz örökké”. Őselvként (*arkhé*) a tűz jelenik meg,

melynek több értelmezése lehetséges: a változás metaforája, a sokszínűség képe, egyfajta világjelleg. Világunk tehát örökké és *dinamikusan változó világ*.

Az örök változásnak, az élő-égő tűznek azonban *van törvénye, mert van mértéke*: „fellobban mértékre és kialszik mértékre.” Egy másik Hérakleitosz-töredékben olvashatunk a gondolati úton megközelíthető *logosz*ról. A logosz tudható, de nem érzékelhető. A világ-logosz a törvény szerint változó világunk lényege. *A dolgok valódi természete* nem érzékelhető, de éppen ennek megmutatása a filozófus feladata. Például a sztoikus filozófiában a logosz világlélek értelmezésében jelenik meg. *A fellobban és a kialszik* igék az élet és a halál, a *keletkezés és a pusztulás törvényszerűen jelenlévő, szüntelen váltakozására utalnak*. A világ örök, de a jelenségei, a létezők nem azok.

Parmenidész statikus létértelmezésével ellentétben a világ lényegét a mozgásban, a változásban jelöli meg. Más töredékei arra is utalnak, hogy a változást *dialektikusnak* véli, mivel az ellentétek egymásra hatásában és egységében tételezi. Az ókori bölcs ezért kapta a „dialektika atyja” epithetont az utókortól.

Hatása: az európai filozófiában megkerülhetetlen, különösen a 19. századtól sokat foglalkoztak szellemi hagyatékával. A vele való vita, illetve „homályos” gondolatainak újraértelmezése, továbbgondolása a mai napig sem zárult le.

Minden megindokolt és jó következtetés, asszociáció elfogadható.

10 pont	
---------	--